

INTERJÚ GEORGES BENKO-VEL, az *Espaces et sociétés* és a *Society and Space* szerkesztőbizottságának tagjával

Ki Ön, Georges Benko?

Az Université de Paris I Panthéon-Sorbonne földrajz tanszékének tanára vagyok; gazdaság- és társadalomföldrajzot oktatok. Általában regionális gazdaságföldrajzi témákról tartok előadásokat, másrészt pedig szemináriumokat vezetek doktori disszertációjukon dolgozó aspiránsoknak, évente változó tárgykörökben. Ezenkívül részt veszek az egyetem mellett működő Ipar- és Területfejlesztési Kutató Központ (CRIA) munkájában is. Nemrégiben jelent meg az a francia nyelvű kötet, amelyet egy nemzetközi kollokviumon elhangzott előadások alapján szerkesztettem „A társadalomelmélet új aspektusai” címmel (*Les nouveaux aspects de la théorie sociale*, Caen: Paradigme 1988). Végül, de nem utolsó sorban tagja vagyok a címben jelzett két társadalomföldrajzi folyóirat szerkesztőbizottságának: a francia nyelvű *Espaces et sociétés*-nek és az angol nyelven megjelenő *Society and Space*-nek.

Hogyan született e két folyóirat? Kinek vagy kiknek az ambíciói hívták életre és milyen céllal?

Kezdem talán az „idősebbikkel”. Az *Espaces et sociétés*-t a híres francia filozófus és szociológus, Henri Lefebvre kezdeményezése nyomán alapították 1970-ben. Lefebvre figyelme a hatvanas évek vége felé ugyanis mindinkább a szociológia irányába fordult, ezen belül is elsősorban a vidék társadalmi problémái izgatták, majd később egyre több publikációja foglalkozott a városfejlesztés, az urbanizáció kérdéseivel. Olyan politológusokat, szociológusokat, építészeket gyűjtött maga köré, akik érzékenynek bizonyultak a társadalmi jelenségek vizsgálatának újonnan felfedezett dimenziója, nevezetesen a térbeliség iránt. Az *Espaces et sociétés* legelső számát nyitó cikkében Lefebvre úgy fogalmaz, hogy a társadalom kutatóit mindaddig elsősorban az idő problémája foglalkoztatta, a szociológusok számára is az időbeli változások adták a jelenségek vizsgálatának keretét; a valóság megértéséhez azonban legalább ilyen fontos az is, hogy ismerjük, hogyan reprodukálódik a társadalom a térben, kik és milyen eszközökkel irányítják a térhasználat különböző formáit. (Persze azért akadtak már korábban is társadalomtudósok, akik a tér problematikájának is különös figyelmet szenteltek, így például a kiváló francia történész, Ferdinand Braudel.) Kezdetben Manuel Castells, spanyol származású francia szociológus is részt vett a folyóirat szerkesztésében. Őt mindmáig az egyik legsikeresebb francia városszociológusként tartják számon, noha már tíz éve az Egyesült Államokban él.

A *Society and Space*-t 1983-ban alapították, jórészt angolszász geográfusok. A tudományos folyóirat a Pion Kiadó ismert társadalomtudományi sorozata, az *Environment and Planning D* jelű részeként jelenik meg. Azzal az ambiciózus céllal szerveződött, hogy a humán geográfia elméleti problémáinak vitaforumává váljon, s ez — úgy vélem — sikerült is. A teljesítményeik alapján joggal magabiztos angol társadalomföldrajzosok — a társadalomtudományok egyete-

mességét alapul véve — olyan pozíciót kívánnak a geográfiának elérni, amely kölcsönösséget biztosít a társadalom térbeli folyamatait és struktúráit elemző más tudományágakkal; vagyis ahol a földrajz nemcsak építkezik más diszciplínák ismereteiből, de hozzá is járul azok fejlődéséhez. Sőt, a *Society and Space* szerkesztői a társadalomelmélet általános fejlődésében is kiemelkedő szerepet szánnak a folyóirat hasábjain megjelenő vitáknak.

Milyen szerkesztői politikát követ a két folyóirat? Kötődnek-e a ma működő szerkesztői bizottságok valamely társadalomelméleti iskolához? Miben tér el a két folyóirat szellemisége, arculata egymástól?

A két tudományos szemle stílusának, arculatának különbségeit mindenekelőtt az angol és a francia földrajz, sőt tágabb értelemben a térbeli kutatások egész körének eltérő helyzete magyarázza. Hiába működik ugyanis mindkét folyóirat élén nemzetközi szerkesztőbizottság, az *Espaces et sociétés* nagyrészt a francia nyelvterületek irányában elkötelezett; a *Society and Space* pedig az Atlanti-óceán két partján élő angolszász szerkesztők keze nyomán formálódik.

1. TÁBLÁZAT

Espaces et sociétés

A megjelent tanulmányok a szerzők hovatartozása szerint

Ország	1985 46/47	1986 48/49	1987 50/51	1988 52/53 és 54/55
	(százalék)			
Franciaország	44	85	73	45
Belgium	—	4	—	6
Svájc	8	8	12	20
Kanada	10	8	12	3
Más európai országok	28	4	3	23
USA/Ausztrália	10	—	—	—
Egyéb	—	—	—	3
Szám	39	26	33	35

2. TÁBLÁZAT

Society and Space

A megjelent tanulmányok a szerzők hovatartozása szerint

Ország	1984	1985	1986	1987	1988
	(százalék)				
Egyesült Királyság	34	30	35	50	45
USA	31	35	32	18	24
Más európai országok	15	13	11	21	11
Kanada	10	11	3	7	13
Ausztrália	2	2	11	—	8
Izrael	—	7	3	—	—
Egyéb	8	2	3	4	—
Szám	61	46	34	28	38

Az *Espaces et sociétés* hetvenes évekbeli indulása idején az 1968-as diákmozgalmak utórezgése — és azok nyomán a marxizmus előretörése — nagy hatással voltak a tudományos gondolkodásra Nyugat-Európában. Köztudott, hogy Lefebvre egyike volt a legkiválóbb marxista indítatású kutatóknak, de fontos tudnunk, hogy annak nem dogmatikus, hanem liberálisabb változatát művelte (és teszi nyugdíjasként is mind a mai napig). Nyilvánvaló, hogy szemléletének sajátosságai tükröződtek az általa életre hívott folyóirat hasábjain is. A hetvenes években a marxizmus gyorsan lehanyaglott a francia társadalomtudományok művelői körében. A korábban ez irányban elkötelezett szerzők számára kiderült, hogy ez az elmélet, amelyet a XIX. században alkottak meg a korabeli társadalmi viszonyok elemzésére, ma már alkalmatlan arra, hogy segítségével a bennünket körülvevő társadalmi jelenségeket is megmagyarázzuk. Egyes kutatók megtartottak bizonyos alapföltevéseket; belőlük lettek a marxizáló vagy a marxizmus által inspirált társadalomtudósok. Az *Espaces et sociétés* is egyre inkább eltávolodott a marxizmustól, megjelentetett cikkeinek szemlélete liberálisabb és sokoldalúbb lett.

Ami a *Society and Space*-t illeti, annak szerkesztői nem kötelezték el magukat egyetlen társadalomelméleti irányzat vagy iskola kizárólagos képviselőjére sem, sőt kifejezetten azt vallják, hogy nem lehet egyetlen monolitikus elméleti vagy módszertani konstrukció segítségével magyarázni a társadalmat. Természetesnek tartják, hogy a szerzők különböző diszciplínák apparátusával és megközelítésével dolgoznak, ugyanakkor bátorítják a viták egyfajta közös nyelvének kialakítását. Mindazonáltal elmondhatjuk, hogy a *Society and Space*-ben publikálók zöme baloldali érzületű, liberális gondolkodó; egyikük-másikuk a neopozitivista, megint mások a strukturalista iskola hívei, de vannak olyanok is, akik a fenomenológia irányába indultak el. A folyóirat szerkesztői azonban nem akarják előre kijelölni a gondolkodás pályáit, hisz az mindenképpen valamiféle bezártságot eredményezne.

Mindkét kiadványra igaz, hogy elsősorban a geográfia teoretikus vonalát képviselik, vagyis a közölt írások elméleti problémák fölvetésére és elemzésére vállalkoznak; így az empiria általában csak illusztráció, segédanyag az értelmezéshez. Ezt persze nem úgy kell érteni, hogy szerzőink nem végeznek empirikus vizsgálatokat, de ezek részletes közlésére más szakfolyóiratok vállalkoznak. Noha előfordulnak olyan cikkek is, amelyek a tér és a társadalom kapcsolatrendszerének legáltalánosabb filozófiai és antropológiai kérdéseit taglalják, az írások többsége azzal foglalkozik, hogy a világ fejlettebb régióiban a különböző térbeli komplexumok, entitások hogyan reprodukálják önmagukat, illetve, hogy a polgári demokráciák folyamatosan zajló átalakulásai milyen új térbeli szerveződések hoznak létre. A két szerkesztőbizottság másfelől azokat a szerzőket preferálja, akik a társadalom térbeli szerveződésére vonatkozó elméletek finomítását, megújítását tűzik ki célul, illetőleg a földrajznak a társadalomtudományokba való teljes integrálódásán munkálkodnak.

A társadalom térbelisége is valamiféle totalitás, mint ahogy a társadalom időbelisége is az, s a társadalomelméletek kiterjesztése az előbbi irányba legalább olyan fontos, mint az utóbbiba — vallják a humán geográfia legjelesebb képviselői, többek között a szóban forgó tudományos orgánumban is. Sőt, a legmerészebbek egyszerre vetik meg lábukat mindkét pilléren, hisz meggyőződésük, hogy a társadalmi jelenségek megértése csak egy tér—idő viszonyrendszerben képzelhető el. A szerkesztőbizottságok készségesen „adnak teret” a tér, az idő és a társadalmi viszonyok kapcsolatrendszerét egyfajta egyensúlyban vizsgáló gondolatoknak.

3. TÁBLÁZAT
Espaces et société
A megjelent tanulmányok szerzői tudományágak szerint

Tudományág	1985	1986	1987	1988
	46/47	48/49	50/51	52/53 és 54/55
(százalék)				
Földrajz	8	12	15	9
Építészet és tervezés	21	12	6	9
Városi és regionális kutatás	13	4	15	14
Szociológia és társadalomtudomány	31	65	52	54
Politológia	—	4	3	6
Közgazdaságtan	—	—	3	3
Egyéb	28	4	6	3
Szám	39	26	33	35

2. TÁBLÁZAT
Society and Space
A megjelent tanulmányok szerzői tudományágak szerint

Tudományág	1984	1985	1986	1987	1988
	(százalék)				
Földrajz	46	48	34	43	63
Építészet és tervezés	16	24	24	18	8
Városi és regionális kutatás	15	11	17	11	
Szociológia és társadalomtudomány	10	7	17	14	8
Politológia	—	2	—	—	—
Közgazdaságtan	7	7	3	7	8
Egyéb	7	2	3	11	3
Szám	61	46	29	28	38

A hasonlóságok mellett azonban a két folyóirat stílusát illető különbségekre is utalnunk kell. Bár a modern geográfia megteremtésében úttörő szerepet játszottak a francia földrajzosok, később igencsak lemaradtak az angol társadalomföldrajzhoz képest, de még a más, országunkban művelt társadalomtudományi kutatásokhoz viszonyítva is. Ennek okát nem könnyű megtalálni. A folyamat végeredménye azonban szemebetűnő: Franciaországban a legkiválóbb térbeli kutatások elsősorban szociológusok és közgazdászok nevéhez fűződnek, míg Angliában a geográfának jóval magasabb presztízst sikerült kivívnia a hazai társadalomtudományokban. A szigetországban dolgozó földrajzosok számára tehát — mint ahogy ezt már említettem — nemcsak az a kérdés, hogy miként építhetnek más tudományok ismereteiből, hanem egyre inkább az, mit kínálhat a humán geográfia a többi társadalomtudományi szférának. Azt, hogy mennyivel intenzívebb kapcsolatot találtak a különféle társadalomelméletek fejlődésével, mint francia kollégáik, mi sem illusztrálja jobban, mint hogy az angol geográfusok sztárjai jóval gyakrabban hivatkoznak a közelmúlt legnevesebb francia gondolkodói közül például Derrida-ra és Foucault-ra, mint maguk a francia földrajzosok. Mindezek következménye, bár az erős

tradíció kialakulásának talán egyik előzménye is, hogy Angliában a földrajz már a középiskolában felzárkózik az alaptantárgyak közé, s az egyetemeken is magas presztízsű szak. Ezzel szemben Franciaországban a leghetesebb diákok a politológia és a szociológia mellett döntenek a pályaválasztáskor.

Mindkét folyóirat hasábjain nyomon követhető bizonyos aktualitásra való törekvés is, noha zömében elméleti írásokról van szó. A hatvanas évek óta — amikor is a nyugati világban a társadalom szerkezete élesebben rajzolódott ki, s a mainál könnyebben volt leírható — nagy léptékű átrendeződések mentek végbe, kialakultak azok a formák, amelyeket a posztindusztriális vagy posztmodern jelzővel szoktak illetni. Úgy tűnik, a nyolcvanas évek elejére a nyugati demokráciák társadalmi viszonyai a korábbihoz képest jóval hajlékonyabbakká váltak, következképp az ezeket magyarázni kívánó elemzéseknek is rugalmasabbá kellett válniuk. A rugalmasság, az új szemléletmódok keresése indította el azt a folyamatot, amelyben mind közelebb kerültek egymáshoz a neves szociológusok és geográfusok által kifejtett gondolatok: közös kiindulóponttá vált annak tételezése, hogy az egyének és a társadalmi csoportok térbelileg is sajátosan tagolt társadalmi viszonyok közt cselekszenek.

5. TÁBLÁZAT
Espaces et sociétés
A megjelent tanulmányok tárgykörök szerint

Tárgykör	1985 46/47	1986 48/49	1987 50/51	1988 52/53 és 54/55
	(százalék)			
Társadalomelmélet	3	38	4	31
Osztály/Munka				
Társadalmi mozgalmak	3	—	—	4
Politika/Állam	—	13	9	7
Közgazdaságtan/				
Ipar				
Egyenlőtlen fejlődés	—	—	9	4
Etnikum/Kisebbség	3	—	—	4
Nők	3	—	—	—
Városok	9	8	13	23
Lakás	—	—	9	11
Jólét	—	—	4	—
Építészet/Tervezés	26	8	9	7
Jog	—	—	—	4
Közlekedés	3	—	4	4
Hírközlés (Kommunikáció)	—	—	22	—
Szemiotika	32	4	—	—
Kultúra/Ideológia	3	13	4	—
Vélemény/Felmérés	12	17	9	—
Interjú	3	—	—	—
Szám	34	24	23	26

6. TÁBLÁZAT
Society and Space
A megjelent tanulmányok tárgykörök szerint

Tárgykör	1985	1986	1987	1988
	(százalék)			
Társadalomelmélet	21	7	50	4
Osztály/Munka				
Társadalmi mozgalmak	14	14	—	8
Politika/Állam	—	10	14	4
Közgazdaságtan/Ipar				
Egyenlőtlen fejlődés	25	17	14	31
Etnikum/ Kisebbség	—	10	—	—
Városok	4	3	—	8
Lakás	—	3	4	—
Jólét	—	7	—	—
Építészet/Tervezés	7	3	—	4
Jog	—	3	—	—
Közlekedés	—	3	—	—
Kultúra/Ideológia	—	—	4	27
Vélemény/Felmérés	25	17	11	15
Interjú	4	—	4	—
Szám	29	26	28	26

Szerkesztenek-e tematikus számokat a két folyóiratnál? Milyen ötletek alapján, hogyan formálódik egy-egy ilyen szám?

Az *Espaces et sociétés* eddig csaknem kizárólag tematikus számokra épített. Az ötleteket, témákat általában valamely szerkesztőbizottsági tag indítványozza, szokásaink szerint néhány oldalas összefoglalót juttatva el kollégáihoz. Miután megszületett a döntés, a szerkesztőbizottság felhívást tesz közzé az adott számot megelőzően, hogy a leendő szerzőket orientálja, inspirálja. A folyóirat egyik legsikeresebb tematikus számát nemrégiben a lakás, a lakóterek problematikájának szenteltük, de hasonlóan izgalmas gondolatok gyűltek össze a mozgással, a társadalom térbeli mobilitásával kapcsolatban is, majd pedig a tömegkommunikáció térbeli szerveződéséről. Mivel az *Espaces et sociétés* eddig csak két számot adott ki évente, ezek — tartalmukban és formájukban egyaránt — inkább tanulmánykötetre emlékeztetnek. Ettől az évtől kezdve azonban évi négy szám lát majd napvilágot, és egy közülük valószínűleg azon szerzők írásából áll majd, akik színvonalas cikkel jelentkeznek ugyan, de az nem illeszthető be a tematikus számokba.

A *Society and Space* szerkesztőbizottságának tagjait tulajdonképpen baráti szálak fűzik egymáshoz, melynek intellektuális elkötelezettség az alapja, nevezetesen a „térbeli látás” a társadalmi jelenségek magyarázatában. Nincs is állandó székhelye a szerkesztőbizottsági üléseknek, hisz gyakran találkozunk különböző tudományos kollokviumokon, konferenciákon, egyetemi kurzusokon. Bár egymástól viszonylag távol, az Atlanti-óceán két partján elszórva

működünk, szoros kapcsolatot tartunk egymással — szóban vagy írásban, mikor hogy alakul az életünk —, milyen gondolataink támadnak. Ilyenformán nem gond a tematikus számok kiötélése és szervezése. A folyóirat évi négy számából kettő rendszerint tematikus, bár ez nincs felüntetve a címlapon, ahogy az az *Espaces et sociétés* esetében történik. Az elmúlt évben például David Harvey, az egyik legismertebb angolszász földrajzos munkásságáról adtunk ki tematikus számot, amelyben maga a „téma” is részt vett.

Figyelembe véve a bemutatott szerkesztői megfontolásokat, mutassa be egy kicsit részletesebben, kik és milyen tárgykörökben publikáltak a két folyóirat hasábjain az elmúlt években?

1987-ben az *Espaces et sociétés* szerzőinek témaválasztása meglehetősen gazdag volt, még a tematikus számokon belül is. Leginkább a politológiai és a közgazdasági témák foglalkoztatták a szerzőket, de számos tanulmány fordított figyelmet a kommunikációs mechanizmusok és a kultúra egyes kérdéseire. 1988-ban a tematikus számoknak köszönhetően a városfejlesztés és -építés bizonyult a legnépszerűbb tárgykörnek, az általános társadalomelméleti cikkek előtt. A folyóirat szerzőinek fele többnyire franciaországi kutató, egyre nő a Svájcból érkező írások száma, a maradék hányadban évente változó a kanadai és más, általában franciaajkú európai szerzők előfordulása.

A *Society and Space*-ben 1987-ben megjelent cikkek többsége társadalomelméleti témákat taglalt, míg 1988-ban a gazdaság és a kultúra térbeli struktúrái álltak az érdeklődés középpontjában. Szinte minden megjelenő számban található azonban építészeti írásokat, és viszonylag rendszeresen szociológiai jellegű, a társadalom szerkezetét elemző munkákat. A folyóiratban publikálók közül minden évben az angol szerzők alkotják a legnépesebb csoportot, de az angolszász szerzők aránya együttesen minden számban eléri a kétharmadot. A következő a sorban Európa többi része (Kelet-Európa általában nem), majd Kanada.

Nem terveznek valamiféle nyitást Kelet- és Közép-Európa felé?

Nem beszélhetünk nyitásról, mivel sosem zárkoztunk el a közép- és kelet-európai országok elől. Minden országból szívesen fogadunk, illetve fogadnánk elméleti vagy empirikus értekezéseket. Sőt, mindkét folyóirat két nyelven, angolul és franciául is elfogad javaslatokat. Valamint annak érdekében, hogy Magyarország jobban bekerüljön a nemzetközi tudományos „vérkeringésbe”, felkértem Enyedi professzor urat, lépjen be az *Espaces et sociétés* szerkesztőségébe, amit el is vállalt, s így négy éve a bizottság tagja. A közeljövőben meg is jelenik egy cikke. Nemrég ajánlottam a lengyel Kuklinski professzor egyik értekezését a *Society and Space* számára, de a publikációról még nem született döntés. 1990-91-ben az *Espaces et sociétés* tematikus számot készít a kelet-európai országok részvételével. Sajnos azonban annak ellenére, hogy széles körben terjesztettünk cikkek írására vonatkozó felhívást, Magyarországra például tíz példányt küldtem négy különböző Intézetbe — hat hónap után sem érkezett egyetlen ajánlat sem folyóiratunkhoz, így egy kelet-közép-európai kérdéskört többnyire nyugati szerzők fognak tárgyalni.

Azt még megjegyezném, hogy mindkét folyóirat alaposan átszűri a beérkezett anyagot. Mivel jóval több tanulmány érkezik a szerkesztőséghez, mint amennyit módunkban áll leközölni, így lehetőségünk van a legjobbakat kiválasztani. A *Society and Space* kb. 30 %-át közli a felajánlottaknak, ezek jó részét is javított változatban. Az *Espaces et sociétés*-nél is hasonló a

helyzet, az ajánlatok kb. 40 %-át tudjuk elfogadni. Minden cikket a szerkesztőség legalább két, de többnyire több szakértője bírál el, sőt néha külső szakembert is felkérünk, s a véleményezések után kollektív döntés születik. A személyes problémák elkerülése végett az olvasó (a bíráló) általában névtelenül kapja meg a cikket, így csak tudományos szempontok érvényesülnek a bírálatban. Mindkét folyóirat érdeke, hogy a legjobb szerzőktől a legújabb gondolatokat adja ki.

Kap-e a két folyóirat pénzbeli vagy másfajta támogatást tudományos kutatóintézetektől, társaságoktól, egyetemektől, egyéb szervezetektől? Kik a folyóiratok vásárlói?

Nem, egyik lap sem kap támogatást intézményektől, vagyis csak a szerkesztőbizottság és a kiadó menedzseli e folyóiratokat. Ez azt jelenti, hogy az eladott példányokból és az előfizetési díjakból kell fedezni a kiadásokat, sőt még a kiadó számára is valamennyi profitot hozni. Ebből általában az teljesül, hogy a vállalkozások többé-kevésbé megtérülnek. Az *Espace et sociétés*-nek 400 előfizetője van és ezen felül körülbelül 400-500 darabot szoktunk eladni, elsősorban egyetemi oktatók és diákok számára. A *Society and Space* is körülbelül 400-500 előfizetőt tart számon. Mivel a folyóirat viszonylag drága, jobbra csak könyvtárak, intézmények vásárolják, s ezek azonosak az előfizetőkkel.

Közismert, hogy vannak konkurens kiadványok a piacon, így a *L'Espace géographique*, amely a legszínvonalasabb francia nyelvű földrajzi lap, az *Espaces Temps*, ami egy általános társadalomtudományi folyóirat vagy a *Progress in Human Geography*, amely angol nyelven közöl a legkülönbözőbb témákban írásokat. Említhetem még az *Antipode* nevű, radikálisabb szemléiségű folyóiratot, vagy az *International Journal of Urban and Regional Research* című szemlét is.

Tervezi-e, hogy a közeljövőben Magyarországra látogat szakmai céllal?

Előrehaladott tárgyalásokat folytatok szemináriumsorozat szervezéséről a Regionális Kutatások Központja budapesti Regionális Tudományos Osztályának munkatársaival. Így tehát majdnem bizonyos, hogy 1990 őszén előadássorozatot tartok majd az említett intézetben a nyugati világban művelt humán geográfia legjelentősebb iskoláiról, gondolkodóiról, eredményeiről. Addig is szívesen segíték magyarországi kollégáimnak, ha az interjúban bemutatott folyóiratok profiljába illő, színvonalas írásokat kívánnak publikálni.

Budapest/Párizs, 1989 február/június
Zentai Violetta

A Society and Space vitairata: A tér és a társadalomelmélet

1. A modern földrajz a 19. század végén jött létre, s most, a 20. század végén, széthullóban van.

2. Ez örömteli megállapítás mindazok számára, akik hisznek abban, hogy a térbeli perspektíva a teoretikus gondolkodás és a gyakorlat szempontjából alapvető a jelen időszakban.

3. Napjainkban a tér túl fontos ahhoz, semhogy csak a geográfusokra hagyhatnánk.

4. A 20. században a geográfián kívül is van egy közösség, amely ragaszkodik ahhoz, hogy a teret újra integrálja a társadalomelméletbe. A tér mindenütt jelenlévő, s mi mindnyájan geográfusokká válunk.

5. A tér újbóli beépítése a társadalomelméletbe egy bonyolult rombolási és újjáépítési folyamat. E folyamat nem csupán a modern geográfia halálát jelenti, hanem mindazon modern diszciplínákét is, melyek a múlt század végén születtek (szociológia stb.). Nekünk le kell rombolnunk ezeket az „emlékműveket”, hogy újakat építsünk.

6. Az újjárendeződés központjában a történelem kritikus szemlélete áll: az idő dominanciája a tér felett a társadalomelméletben, a történelmi magyarázat, szemben a földrajzival. E kritikának az a célja, hogy új episztemológiai egyensúlyt teremtsen bármely társadalomelmélet három alapvető aspektusa, a tér, az idő és a létezés között. Vagy konkrétan a tér vagy humán geográfia teremtése; a történelem alakítása és a társadalom felépítése.

7. Három fő út vezet a térnek a társadalomelméletbe való újbóli integrálásához. Ezek úgy is jellemezhetők mint három, egymáshoz kölcsönösen kapcsolódó újjárendeződés; nevezetesen az ontológia, a modern világ politikai gazdaságtana és a 20. századi társadalmi átalakulások kulturális logikája.